Blogi

Miksi inflaatiotavoite on 2 prosenttia?

Rahapolitiikka | 07.02.2024 | Mika Kortelainen

KIRJOITTAJA

Mika Kortelainen
Neuvonantaja

Kun inflaatio on riittävän lähellä EKP:n 2 %:n inflaatiotavoitetta, niin kuluttajat ja yritykset voivat rauhallisin mielin keskittyä tekemään parhaita mahdollisia kulutus- säästämis- ja investointipäätöksiä.

Kuinka moni tietää, miksi keskuspankin inflaatiotavoite on kaksi prosenttia, eikä esimerkiksi 0 tai vaikkapa 3,14 prosenttia? Mihin tämä 2 prosenttia perustuu? Vastaus näihin kysymyksiin on periaatteessa sama kuin vastaus klassiseen lääketieteen kysymykseen, miksi ihmisellä on kahdet munuaiset, kun yhdelläkin pärjää.

Euroopan poliittiset päättäjät ovat määränneet Euroopan keskuspankin, EKP:n, ensisijaiseksi tavoitteeksi hintavakauden.[1] He jättivät EKP:n tehtäväksi (itsenäisyys) määritellä tarkemmin numeerinen inflaatiotavoite, jolla hintavakauteen päästään. Talousteoria ei anna mitään yksikäsitteistä optimaalista inflaatiotavoitetta, joten sen määrittely perustuu osin käytännön peukalosääntöihin ja myös historian opetuksiin.

Peukalosääntöjä inflaatiotavoitteen asettamiseksi on kolme

Ensinnäkin inflaatiotavoite on hyvä asettaa korkeammaksi kuin nolla, koska näin pienennetään sitä todennäköisyyttä, että taantumassa korot laskisivat nollakorkorajalle, missä rahapolitiikan elvyttäminen vaikeutuu huomattavasti. Lisäksi jos talletuskorot laskevat alle nollakoron eli negatiiviksi, niin tällöin kotitaloudet voivat vetää talletuksensa pois pankeista, mikä vaikeuttaisi pankkien rahoitusta ja tätä kautta tulevien investointien rahoitusta. Tämän likviditeettiloukuksi kutsutun tilanteen välttämiseksi inflaatiotavoite kannattaa asettaa positiiviseksi.

Inflaatiota mitataan yhtenäistetyn mittarin, yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) avulla, joka mittaa keskimääräisen euroalueen kuluttajan ostaman kulutuskorin hintojen vuosimuutosta. Inflaation mittaaminen on aina jonkin verran epätarkkaa, ja on havaittu, että erityisesti tavaroiden laadunmuutoksia (esimerkiksi kännykän tai auton uusia ominaisuuksia) on hyvin vaikea ottaa huomioon, ja tämä aiheuttaa harhaa inflaatiomittareissa. Toinen peukalosääntö siis sanoo, että koska laadunmuutokset (yleensä parannukset) aiheuttavat yläsuuntaista harhaa inflaatiomittarissa, on järkevää tavoitella positiivista inflaatiovauhtia.

Kolmas seikka on, että jos keskuspankki asettaisi inflaatiotavoitteen nollaan, niin tällöin rahapolitiikasta tulisi hyvin jäykkää, eikä se ottaisi huomioon suhteellisia hinnanmuutoksia. Näitä suhteellisia muutoksia voi aiheutua esimerkiksi siitä, että yhdessä rahaliiton maassa inflaatio nousee, vaikka muissa maissa ei näin kävisikään. Tällöin, jotta päästään 0 prosentin inflaatiotavoitteeseen, yhteistä rahapolitiikkaa jouduttaisiin kiristämään. Tämä aiheuttaisi joissakin maissa negatiivisen inflaation eli deflaation. Positiivinen inflaatiotavoite antaa paremmin tilaa suhteellisille hinnanmuutoksille ilman, että hintojen täytyy laskea.

Ok, siis positiivinen inflaatiotavoite, mutta miksi juuri 2 prosenttia?

Kahden prosentin inflaatiotavoite on voimassa euroalueen lisäksi Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa ja Japanissa eli keskeisissä kehittyneissä markkinatalousmaissa. Finanssikriisin jälkeinen likviditeettiloukku ja erityisesti sen pitkittyminen ovat kuitenkin nostaneet keskustelua siitä, kuinka todennäköisesti taloudessa korot ajautuvat (efektiiviselle) nollakorkorajalle. Likviditeettiloukun kasvanut todennäköisyys on saanut jotkut taloustietieteilijät, kuten esimerkiksi Peterson Instituutin Olivier Blanchardin, ehdottamaan, että inflaatiotavoitteen voisi asettaa korkeammaksi kuten 3 tai 4 prosenttiin.

Inflaatiotavoitteen asettaminen korkeammalle kuin 2 prosenttiin olisi toki hyödyllistä siitä kapeasta näkökulmasta, että se pienentäisi likviditeettiloukun (eli nollakorkorajan) todennäköisyyttä. Toisaalta korkeampaan inflaatiotavoitteeseen liittyy kolme erittäin haitallista seikkaa.

Ensinnäkin korkeammasta inflaatiotavoitteesta aiheutuu enemmän kustannuksia. Rahan ostovoima pienenee nopeammin kuin matalammalla 2 prosentin inflaatiotavoitteella. Tämä tappio on pysyvä tappio, mitä ei voi mitenkään korvata.

Toiseksi keskuspankit ovat nykyisellään sitoutuneet 2 prosentin inflaatiotavoitteeseen. Jos tätä lähdetään korottamaan huomenna 4 prosenttiin, niin on tietysti riski, että ihmiset alkavat ajatella, että inflaatiotavoite voi olla vaikkapa 6 prosenttia ylihuomenna. Toisin sanoen, kun vakiintuneita

käytäntöjä muutetaan, riskeerataan yleisön luottamus inflaatiotavoitteeseen ja näin keskuspankin uskottavuus rahan ostovoiman turvaajana häviää kuin tuhka tuuleen.

Kolmanneksi nykyisen 2 prosentin inflaatiotavoitteen ymmärretään yleisesti olevan kutakuinkin yhteensopiva hintavakaustavoitteen kanssa. Sen sijaan korkeampaa esimerkiksi 4 % inflaatiotavoitetta ei tällaiseksi koeta[2].

Kahden prosentin inflaatio on hyvä varmuusvara

EKP on määritellyt, että 2 prosentin inflaatiotavoite on sopusoinnussa hintavakaustavoitteen kanssa. Kun inflaatio on riittävän lähellä tätä tavoitetta, niin kuluttajien ja yritysten ei tarvitse käyttää ylimääräistä aikaa tulevan hintakehityksen pohtimiseen, vaan voivat rauhallisin mielin keskittyä tekemään parhaita mahdollisia kulutus- säästämis- ja investointipäätöksiä. Hivenen yksinkertaistaen, ja samalla vastaten alun lääketieteen kysymykseen, inflaatiotavoite kannattaa asettaa hivenen positiiviseksi, varmuuden varalta.

Asiasanat

hintavakaus, inflaatiotavoite, keskuspankit, rahapolitiikka